

Αφηγήσεις, αλλά «χωρίς δράση»

Ο Τάσος Γουδέλης διαπρέπει σε αυτό το χαμπλόφωνο λογοτεχνικό είδος, όπου φαινομενικά δεν συμβαίνει τίποτα

ΤΑΣΟΣ ΓΟΥΔΕΛΗΣ
Απόσταση αναπνοής
 εκδ. Πατάκη, σελ. 230

Του **ΝΙΚΟΥ ΚΟΚΚΟΜΕΛΗ***

Σφιχτή αφαιρετική γραφή, διακειμενικότητα, ειδολογικός συγκρητισμός, συστολή του αφηγηματικού βλέμματος. Στην τελευταία συλλογή του με τον τίτλο «Απόσταση αναπνοής», ο Τάσος Γουδέλης επανέρχεται στα δύο μεγάλα ζητήματα που εξερευνά το σύνολο σχεδόν της πεζογραφίας του: την άσκηση στο ύφος και την αναζήτηση του νοήματος μέσω της μαθητείας στη γλώσσα.

Η διπλή αυτή επιδίωξη αποτυπώνεται κατεξοχήν στις ίδιες τις φόρμες που κινητοποιεί ο συγγραφέας. Ημερολογιακές καταγραφές, κινηματογραφικό «μοντάζ», εσωτερικός λόγος, επεξηγηματικές παραπομπές, διάλογος με επιλεγμένους «μεγάλους» της λογοτεχνικής αφήγησης, όλα συμβάλλουν στην οικοδόμηση ενός σύμπαντος όπου η θεματική διαφάνεια στοιχίζεται δίπλα στην πηελπημένη αφηγηματική περιπλοκή, συχνά δε και συσκότιση.

Σαν σχολαστικοί παρατηρητές, οι αφηγητές του Γουδέλη παρακολουθούν τον εξωτερικό και εσωτερικό τους κόσμο ώστε να διυλίσουν άλλοτε ένα φευγαλέο γεγονός και άλλοτε μια παιδική ανάμνηση στο φίλτρο του γλωσσικού μέσου. Ο μύθος επομένως, η αφορμή και το θέμα, είναι εκεί, μπροστά στα μάτια μας. Στόχος του Γουδέλη όμως δεν

«Γράφοντας» (Writing), έργο του Δημήτρη Κοντού (Dimitris Condos, 1931-1996), Αθήνα, 1978.

βάλλει στον εαυτό του ο συγγραφέας γίνεται ακόμα πιο δύσκολη στην, άτυπη, δεύτερη ενότητα διηγημάτων όπου ο αφηγηματικός πυρήνας σχεδόν εξαφανίζεται. Εδώ, θα έλεγε κανείς, εισερχόμαστε στην επικράτεια της «λογοτεχνίας του μηδενός», της λογοτεχνίας που, όπως τα κείμενα του Βάλζερ, αποπειρώνται να περιγράψουν το «τίποτα».

Όλες οι υφολογικές και ειδολογικές επιλογές του Γουδέλη θα βρουν σε αυτό το πεδίο την πλήρη εφαρμογή τους: «Πάντα εκτιμούσα το μηδέν και το τίποτα, γιατί αόριστα με γούτεψε η απαισιόδοξη μουσική τους που μιλούσε για κάτι εξαιρετικά μηδαμινό: για ένα κενό χωρίς νοήματα», γράφει ο ίδιος στο πεντασέλιδο διήγημα με τίτλο... «Από το τίποτα».

Αρχή, μέση, τέλος

Ετσι εκτεθειμένα στο εσωτερικό μικροσκοπικό του συγγραφέα το βίωμα, το φευγαλέο και το άρρητο μετουσιώνονται σε ιστορίες με αρχή, μέση και τέλος («όχι όμως αναγκαστικά με την ίδια σειρά», όπως αρέσκειται να αστειεύεται ο ίδιος).

Αυτή τη σειρά καλείται να αποκαταστήσει ο αναγνώστης στο ταξίδι της ανάγνωσης. Και στις φουρτούνες μόνος του μπούσουλας θα είναι η βαθιά πεποίθηση του Γουδέλη ότι το νόημα βρίσκεται σε «Απόσταση αναπνοής» από τη γλώσσα.

* Ο κ. Νίκος Κοκκομέλης είναι διδάσκων στο τμήμα Ιστορίας του Ιονίου Πανεπιστημίου.

«Πάντα εκτιμούσα το μηδέν και το τίποτα, γιατί αόριστα με γούτεψε η απαισιόδοξη μουσική τους που μιλούσε για κάτι εξαιρετικά μηδαμινό: για ένα κενό χωρίς νοήματα», γράφει ο Γουδέλης.

είναι μόνο να αναπαραστήσει αφηγηματικά αυτό τον κόσμο, να περιγράψει, να εξηγήσει, να συμπεράνει, με δυο λόγια να διηγηθεί. Όπως και ο ίδιος σημειώνει συχνά, το «τι» από μόνο του δεν τον ικα-

νοποιεί θέλει να τοποθετήσει δίπλα του ισότιμα και το «πώς» της έκφρασης – εξ ου και η περιπλοκή.

Πώς λοιπόν δεν λες την ιστορία που θες να πεις; Το ερώτημα, παρότι φαινομενικά παράδοξο, δεν είναι καινούργιο. Σε μια από τις ελάχιστες αυτοβιογραφικές αποστροφές του, ο Αυστριακός συγγραφέας Ρόμπερτ Βάλζερ γράφει: «Κατά τη γνώμη μου, τα έργα μου δεν είναι τίποτα άλλο παρά θραύσματα μιας μεγάλης ρεαλιστικής ιστορίας χωρίς δράση». Το πιθανότερο είναι ο Γουδέλης να μη διαφωνούσε αν αποδίδαμε αυτό τον χαρακτηρισμό και στο δικό του έργο.

Ο ρεαλισμός άλλωστε δεν λείπει από την παλέτα του: η πρωτοπρόσωπη αφήγηση στην «Ερωτική ιστορία», οι οικογενειακές αναμνή-

σεις στην «Παρείσακτη» και «Το γέλιο της» ακόμα και η τεκμηριωτική εισαγωγή στη θεατρική «Απόδειξη» μάς κρατάνε γερά στον κόσμο των ανθρώπων. Το σημαντικότερο στοιχείο στη θέση του Βάλζερ όμως είναι αυτό το «χωρίς δράση» που, όλως τυχαίως(;) διατρέχει τα διηγήματα της συλλογής.

Διπλή αγωνία

Σε αυτό το χαμπλόφωνο λογοτεχνικό είδος, όπου φαινομενικά δεν συμβαίνει τίποτα, όπου ο συγγραφέας επανέρχεται συνεχώς στο ίδιο θέμα χωρίς όμως να επαναλαμβάνεται, όπου η γλώσσα διαχέεται στο περιγράμμα της ανάγνωσης, διαπρέπει ο συγγραφέας με την «Απόσταση αναπνοής». Δίπλα επομένως στο «μη ύφος-ύφος»

που αποδίδει η κριτική στον Γουδέλη ως δάνειο από τον Νίκο Κακίτση, θα έπρεπε να προσθέσουμε και το «μη δράση-δράση» ως επικύρωση της διπλής αγωνίας για το «τι» και το «πώς» της αφήγησης.

Η λογοτεχνική γλώσσα λοιπόν δεν παγιτεύεται στην αδράνεια αλλά, αντιθέτως, κυνηγά το φευγαλέο, αυτό που διαφεύγει από την απόλυτη περιγραφική μας ικανότητα. Τη μνήμη ή τον χρόνο για παράδειγμα: «Σε κάποιο διήγημά μου», διαβάζουμε σε μια σημείωση της ενότητας Fragmenta 2, «περιγράφω το εσωτερικό του πατρικού μου. “Δεν κατάλαβα τη διαρρύθμισή”, μου λέει ο φίλος. “Ούτε εγώ απολύτως”, του απαντώ, καθόλου χιουμοριστικά».

Η άσκηση μάλιστα την οποία επι-

